

■ На экранах

У асвістаным на Венецыянскім кінафестывалі фільме «мама!» рэжысёр Дарэн Аранофскі стварыў уласную версію сусвету ў яго біблейскім варыянце. Адасоблены дом, вакол некранутая прырода, цішыня ды супакой, а ўнутры — муж з жонкай, то-бок Творца і Муза, да якіх аднойчы завітвае госць, — першы прадстаўнік чалавецтва. Толькі ўвесь гэты свет — Бог, Адам і Ева, забойства Авеля, смерць Богага сына, апантанасць, пакланенне, хцівасць (іх можна прызнаць у карціне Аранофскі) — аказваюцца жудаснымі. Сюжэты, якія мы прызвычаліся ўспрымаць ці то як легенду, ці то як праўду, але вельмі далёкую і нас недачынную, цяпер інтэрпртуюцца на пачуццёвым узроўні. І гэта страшна.

У доме, вакол якога не бачна праяў чалавечай прысутнасці, можна сказаць, тры жыхары — муж у выкананні Хаўера Бардэма, жонка, якую сыграла Джэніфер Лоўрэнс, і каханне (любоў) у тым ліку ў фізічным увасабленні — у выглядзе

ЖАНЧЫНА ТРАПІЛА Ў ПЕРАПЛЁТ

Біблейскі сюжэт разгарнуўся ў межах аднаго дома ў фільме Аранофскі

Да госця далучаецца яго жонка, а потым два іх сыны, што ўжо стварае адсылку да Бібліі (першых людзей на зямлі) і першае фатальнае ўмяшанне чужых у створаны гераінай утульны свет. Гэта толькі пачатак, але па сэрцу ўжо скрабе неахайнасць, нахабнасць, эгаістычнасць гасцей і пакуты галоўнай гераіні ад бесцырымоннага абыходжання з яе домам (а гэта, на хвіліначку, адсылка на ўсіх нас у сваіх паводзінах у божым свеце).

Асноватворны «эпас» мы бачым менавіта праз жанчыну — гаспадыню з доўгай касой, у піжамнага тыпу адзенні, якая толькі і робіць, што гатуе, прыбірае і займаецца рамонтам (не тое што яе муж — Творца, вялікі паэт!). Дарэчы, у Дарэна Аранофскі — аўтара «Рэквіема па мары», «Рэстлера» і «Чорнага лебедзя» — падчас здымак карціны завязаліся адносіны з выканальніцай галоўнай ролі Джэніфер Лоўрэнс. Пакуль мы бачым у гераіні прасцячку, што клопоціцца пра каханага мужа і адбудаваны дом, глядзім на яе паблагліва. Але прыйдзе момант, калі Лоўрэнс стане відавочным увасабленнем Божай маці (апроч гэтага музы і ў прынцыпе жанчыны) з яе самаахвярнасцю, надзвычайнымі пакутамі

і ключавой роллю ў схеме існавання Сусвету.

Жанчына ў Бібліі Аранофскі трапляе ў пераплёт: кахае мужчыну, які карыстаецца яе любоўю, будзе ўмовы для мужа, становіцца музай і маці. Біблейскія сюжэты яе вачыма бачацца агіднымі, толькі тут мы ўсведамляем, што, напрыклад, Божы дазвол забіць свайго сына — гэта насамрэч сюжэт для гратэскага, псіхадэлічнага трылера. Уласна ў сваім імкненні абараніць дом галоўнай гераіні прыйдзеца супрацьстаяць цэламу свету і ў выніку па-біблейску прынесці сябе ў ахвяру, захаваўшы асноватворнае каханне да мужа.

Амбіцыі Дарэна Аранофскі былі прадказальныя. Зразумела, што ціхім домам, па-за межы якога дзеянне фільма не выходзіць, рэжысёр не абмяжуецца. Але каб стварыць нешта звышнатуральнае, яму не трэба пашыраць прастору геаграфічна: ён здолеў напісаць новую Біблію (альбо стварыў карціну па матывах) і развіў яе падзеі ў межах аднаго збудавання. І калі б тут была толькі Біблія! Спасылкі на міфалогію (адносіны паміж Творцам і яго Музай), ваенныя падзеі ў сучасных зонах канфлікту, гістарычнае, надзённае і мастацкае — усё змяшлася ў гэтай прасторы.

Абсурднасць фільма «мама!» ідзе па нарастаючай, дзіўна бачыць першародны грэх, смерць Авеля, нараджэнне Богага сына ў антуражы звычайнага, чалавечага, сучаснага. Глобальнасць быццам нівелюецца, затое гэты метада дзваліае паглядзець на гісторыі са свяшчэннай кнігі з іншага боку. І, трэба сказаць, пакуль мы бачым сюжэт праз жанчыну, свет якой патроху разбураецца, фільм не адпускае і не дазваляе паглядзець на гадзіннік. Затое Божая любоў раптам набывае іншы налёт; словы пра тое, што людзям трэба дараваць забойства сына, выглядаюць ідыятычнымі; адносіны паміж Богам і веруючымі параўноўваюцца з таленавітым паэтам і яго фанатамі.

Нягледзячы на жудаснасць самога фільма, калі пакапацца — выйляецца, што Аранофскі заклаў у карціну нехілы гумарыстычны падмурак. І хоць у карціне «мама!» сэрца, што кахае, становіцца надзвычайнай прыгажосці жыватворным алмазам (ну што за банальнасць!), у хітраспльценнях і інтэрпрэтацыях Аранофскі сапраўды цікава разбірацца.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.
katsyalovich@zviazda.by

МІНУЛАЕ... З ТЭАТРАЛЬНЫМ УХІЛАМ

Даўно збіралася выказаць такое сваё меркаванне: ні гучнасць назвы, ні плошча экспазіцыі, ні тэрмін існавання, ні тэма, ні прысвячэнне, ні розныя іншыя акалічнасці не гарантуюць музею таго, што забяспечыць яму пазіцыя заснавальніка, гаспадара. Асаблівая палярнасць назіраецца ў стане школьных музеяў, якіх у маёй калекцыі налічваецца нямала. Некаторыя з іх, рэалізуючы самыя смелыя ідэі, выпраменьваюць нешта такое, пра што іншыя нават не мараць. Для ілюстрацыі тут вельмі падыходзіць музей сярэдняй школы ў пасёлку Гудагай.

Эпізод
побытавай сцэнкай
«Вясковая сям'я
ў зімовы вечар».

Не малады, але і не стары — заснаваны больш чым дзесяць гадоў таму, па кірунку — гісторыка-краязнаўчы, якіх большасць, па плошчы — чвэрць сотні квадратных метраў пад адным памяшканнем, на якое ўскладзены тым не меней тры ролі адразу: экспазіцыйнай залы, кабінета для падрыхтоўкі юных экскурсаводаў і тэатральнай студыі. Этнаграфічны збор музея сам па сабе традыцыйны (прадметы побыту прамінулага часу), але прадстаўлены досыць нетрадыцыйна — супрацоўнікі музея (так трэба называць гэтых вучняў) паставілі па ўласным сцэнарыі побытавую сцэнку, у якой праз дзеянні і дыялогі герояў

паказаны не толькі прадметы штодзённага вясковага ўжытку 1950-х гадоў, але і варункі і клопаты таго часу. Літаральна за імгненні прастора кабінета-музея ператвараецца ў сцэну і глядзельную залу, а экскурсаводы — у артыстаў. І вось Агнеса Кошчыц у ролі маці прасуе бялізну драўляным прасам, Аляксандр Жалток у ролі бацькі штось вымярае вялізным драўляным цыркулем, Мікіта Вішнеўскі, дзядуля, таўчэ ў ступцы зерне, Вераніка Лапшэвіч, бабуля, збівае масла, Вікторыя Мілешка, малодшая дачка, гуляе з самаробнымі лялькамі, Павел Казлоўскі, сын, уваходзіць у хату з каромыслам на плячы... Кіраўнік музея Марыя

Карлаўна Васілёнак упэўнена, што побытавая сцэнка «Вясковая сям'я ў зімовы вечар» можа выкарыстоўвацца настаўнікамі ўстаноў адукацыі Астравецкага раёна, а таксама суседніх Ашмянскага і Смаргонскага для знаёмства з мясцовымі традыцыямі, хатнім убраннем і асаблівасцямі ранейшай тутэйшай мовы — ад дыялектаў да спосабу вымаўлення імён. А гэта ўжо, між іншым, сапраўдная навукова-асветніцкая дзейнасць.

Вучні, якія займаюцца ў гуртку экскурсаводаў, прымаюць удзел у краязнаўчых даследаваннях і самі ствараюць тэксты экскурсій. Праводзяцца яны для школьнікаў сваёй і іншых школ, мясцовага насельніцтва і гасцей, арганізацый-шэфаў і ўсіх ахвотных. Экскурсійных груп дзве — малодшая, якая працуе першы год, і старэйшая, якая мае, як кажуць, напрацаваны голас.

А хросным бацькам тут лічыцца былы вучань Адам па прозвішчы Мальдзіс, жыццю і дзейнасці якога адведзены ў экспазіцыі асобны стэнд.

Слухаючы пра Гудагай — вёску і станцыю на першай калыі Лібава-Роменскай, пра абраз Маці Божай Гудагайскай і іншыя цікавосткі, зайздросьчу таленту непасрэднасці ў складанні і агучванні апаведаў.

— Мэта сённяшняй экскурсіі — паказаць, якія шырокія магчымасці мае нават школьны музей у фарміраванні светапогляду чалавека, — гаворыць Арына Лаўрэцкая.

Міжволі задумваешся: ці шмат мы ведаем экскурсаводаў, словы якіх праходзяць не толькі праз вушы?

Святлана ВОЦІНАВА.

Школьны
музей
і фарміраванне
светапогляду
чалавека

■ Скарбніцы архіваў

ЗАХАВАЦЬ, КАБ УСПОМНІЦЬ

У фае бібліятэкі чуюм ціхі напеў гітары. Лірычная мелодыя далёкіх часоў надае дзелавому інтэр'еру хатнюю ўтульнасць.

— Запрашаем, адчувайце сябе як дома, — вітаюць гасцей дзяўчаты ў сукенках

Ліўшыц». Аўтар жыві і працаваў у сталіцы паўстагоддзя таму. Было ў гэтага чалавека захапленне: фатаграфіаваць родны горад, будынкі якога ў той час дзе-нідзе яшчэ захоўвалі сляды вайны, а вуліцы і плошчы ўжо ўпрыгожваліся новабудоўлямі.

Гэта фотакалекцыя — адна з шматлікіх, якія знаходзяцца ў Беларускай дзяржаўнай архіве кінафотанадакументаў. Паказаць яе мінчанам і гасцям сталіцы супрацоўнікі архіва і бібліятэкі вырашылі з дапамогай нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм», — менавіта там для інтэр'ера экспазіцыі ў сховішчах падабралі адпаведныя старыя рэчы, а для маладых супрацоўніц бібліятэкі на час адкрыцця выстаўкі перадалі сукенкі, пашпарты па тагачасных фасонах. Да таго ж у зале былі паказаны архіўныя кінастужкі беларускіх дакументалістаў.

Зрэшты, зрабіць падарожжа ў мінулае — сёння не праблема.

Загадчыца аддзела выкарыстання дакументаў і інфармацыі дзяржаўнага архіва кінафотанадакументаў Таццяна РАХМАНЬКО знаёміць з фотаальбомамі 50-х гадоў.

У зале выстаўкі.

даўно забытага фасону. Даўно забытыя рэчы вы бачыце і ў пакоі: на сталае з самаробным бялюткім настольнікам размясціліся вялікі радыёпрыёмнік, лампа з узорыстым абажуром, старамодны тэлефон... Побач альбомы з фотаздымкамі, якія, нібы акенцы ў далёкі час, даюць зазірнуць у ўбачыць Мінск 50-х гадоў мінулага стагоддзя.

Мы знаходзімся ў мінскай цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы, а тое, што са здзіўленнем бачым вакол сябе і чуюм, — гэта выстаўка «Мінск. Пачатак 50-х. Яфім

Музеі, выставачныя залы, экспазіцыі на вуліцах даюць нам магчымасць з лёгкасцю крутнуць уяўны штурвал машыны часу. Але не ўсюды гэта дасягаецца дзякуючы супрацоўніцтву зацікаўленых майстроў з розных галін. Архівісты, бібліятэкары, кінематаграфісты ажыццявілі ўдалы праект, у якім яркая спалучаюцца гістарычная канкрэтыка і рамантычная фантазія.

Яўген ПЯСЕЦКІ, фота аўтара